

ITÄ-LAPIN KUNTAYHTYMÄ / KOLASPORT -HANKE

Liikuntamatkailun kehittäminen Itä-Lapissa

Raportti

20.12.2013

Sisällysluettelo

1	Taustaa	1
2	Liikuntamatkailun nykytila Itä-Lapissa	2
3	Liikuntamatkailun verrokkikohtena Vuokatti ja Urheiluopisto VuokattiSport	3
4	Liikuntamatkailun kehittämiseen vaikuttavia trendejä	6
5	Liikuntamatkailun kehittämisen mahdollisuudet Itä-Lapissa	7
6	Suosituksia kehittämiseen	9
	Lähteet	12

20.12.2013

Liikuntamatkailun kehittäminen Itä-Lapissa

1 Taustaa

KolaSport -hanke on urheilun, liikunnan ja matkailun kehittämistä edistävä lähialueyhteistyöhanke. Suomessa hankkeessa ovat mukana Kemijärven kaupunki ja Sallan kunta. Venäjällä partnereita ovat Kantalahden, Poljarnye Zorin ja Kirovskin kaupungit.

Tässä KolaSport- hankkeelle toteutetussa toimeksiannossa

- analysoitiin liikuntamatkailun nykytilaa ja mahdollisuuksia Itä-Lapissa,
- tehtiin katsaus liikuntamatkailun verrokkikohteeseen,
- laadittiin liikuntamatkailun kehittämisen SWOT-analyysi,
- esitettiin matkailuun yleisesti vaikuttavia trendejä ja
- laadittiin suosituksia Itä-Lapin liikuntamatkailun kehittämiseksi jatkossa.

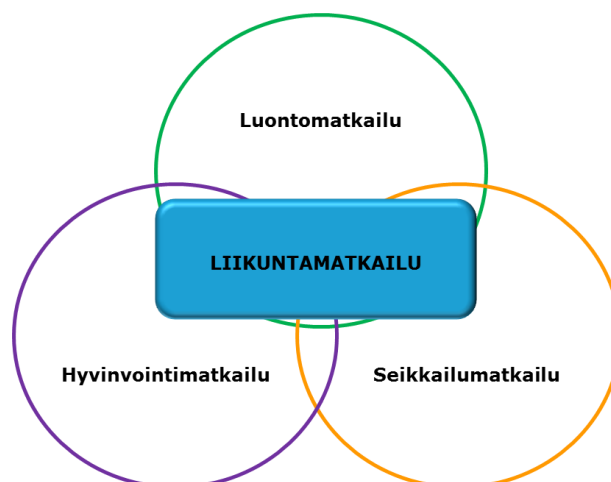
Toimeksiannon aikana toteutettiin 7 haastattelua sekä hyödynnettiin olemassa olevaa aiheeseen liittyvää aineistoa. Haastateltavat olivat

- Markku Kankaanranta, Kemijärven kaupunki
- Kari Koskenranta, Kemijärven kaupunki
- Satu Pekkala, Kemijärven kaupunki
- Pasi Vierelä, Avalanche Ski Club
- Vladimir Solousov, Salla Ski Resort
- Tapio Peltoperä, Sallan Palloseura
- Leena Penttinen, VuokattiSport

Yhteyshenkilö Itä-Lapin kuntayhtymässä oli projektipäällikkö Sonja Aatsinki, FCG:ssä työstä vastasi johtava konsultti Hanna Baas.

Liikuntamatkailun määritelmä

Liikuntamatkailua on määritelty useilla eri tavoilla. Liikuntamatkailijan motiiveja ovat esimerkiksi hyvä olo, hyvä kunto ja terveys, oman lajin harjoittaminen erilaisessa ympäristössä, perheen tai ystävien kanssa vietetty aika, omien rajojen ylittäminen tai identiteetin vahvistaminen. Liikuntamatkailussa on elementtejä luontomatkailusta, elämysmatkailusta, seikkailumatkailusta ja hyvinvointimatkailusta, rajanveto näiden välille on vaikeaa.

Kuva 1: Liikuntamatkailu, luontomatkailu, hyvinvointimatkailu ja seikkailumatkailu

20.12.2013

Liikuntamatkailu voidaan jakaa karkeasti joko liikuntaan osallistumiseen tai sen katseluun perustuvaan matkailuun. Liikuntamatkailu voidaan jakaa myös "pehmeään" virkistykseelliseen liikuntamatkailuun sekä "kovaan" urheilumatkailuun, jossa on mukana kilpailullisia elementtejä.

Liikuntamatkailijat ovat joko primaarisia tai sekundaarisia liikuntamatkailijoita. Primaarisille liikuntamatkailijoille nimenomaan liikunta tai urheilu on matkan päämotivaatio. Sekundaariset liikuntamatkailijat osallistuvat liikunta-aktiviteetteihin osana muuta matkaansa. Vaikka liikunta ei olisikaan ensisijainen matkalle lähdön syy, lomallaan osallistutaan liikunnallisiin aktiviteetteihin, kokeillaan uusia lajeja tai toteutetaan omaa liikuntaharrastusta eri ympäristössä.

2 Liikuntamatkailun nykytila Itä-Lapissa

Itä-Lapin liikuntamatkailu on tällä hetkellä hiihtokeskusvetoista ja ensisijassa talvimatkailua. Suosituimmat liikuntalajit ovat rinnelajit ja maastohiihto, joka on nostanut suosiotaan viime vuosina. Itä-Lapin liikuntamatkailu on myös suurelta osin virkistykseellistä ja luonnon kokeminen on keskeinen motivaatio. Itä-Lapin ei tällä hetkellä mielletä olevan varsinaisesti liikuntamatkailukohde. Lapissa yleisestikin liikuntamatkailun virkistykseelliset elementit ovat matkailuliiketoiminnan kehittämisen kannalta olleet potentiaalisempia ja varsinaisen urheilumatkailun osuus on vielä pieni.

Itä-Lapissa toteutetaan useita eri-ikäisille suunnattuja liikuntaan liittyviä vuosittaisia tapahtumia, näitä ovat esimerkiksi Yukigassen-lumisotakilpailu, Giant – ja Salla Race –moottorikelkkakisat, yöttömän yön soutu sekä pääsiäisuinnit. Tapahtumat tuovat lyhyelle ajanjaksolle runsaasti asiakkaita.

Lisäksi on järjestetty useita satunnaisia turnauksia. Urheiluseurat liikuttavat kerralla isoja ryhmiä, mutta ongelmana on etenkin majoituksen hintatasovaatimus. Seurat tarvitsevat suurelle joukolle edullista ns. perusluokan majoitusta. Tällaista Itä-Lapissa on tarjolla vain vähän, koska vastaavalla kapasiteetilla ei ole tällä hetkellä juuri muuta käyttöä, muut matkailun asiakasryhmät odottavat majoitukselta erilaista tasoa.

Itä-Lapin liikuntapaikkojen nykytilaa on analysoitu Kola Sport-hankkeen teettämässä liikuntapaikkakartoituksessa (Liikuntapaikkakartoitus 2013). Aktiivisia urheiluseuroja Kemijärvi-Salla alueella toimii 7 kpl (lajeina uinti, koripallo, melonta, jääkiekko, alppihiihto ja freestyle, jalkapallo, salibandy sekä curling). Sisäliikuntapaikat ovat kuntien omistuksessa ja kunnat pääosin vastaavat myös niiden toiminnasta. Kemijärvellä jäähallin toimintaa varten on perustettu osakeyhtiö.

Kartoituksessa todettiin, että pääsääntöisesti liikuntatilat ovat hyvässä kunnossa. Liikuntapaikkojen käyttöaste on kuitenkin pieni, eikä käyttöastetta ole juurikaan mahdollista lisätä paikallisilla käyttäjillä. Yleisesti Itä-Lapissa liikuntapaikkojen käyttömaksuissa hintataso on alhainen. Tässä toimeksiannossa ei mennä varsinaisten liikuntaresurssien kunnan ja nykytilan arviointiin tai yksittäisten kohteiden kehittämistoimiin, koska niitä on jo arvioitu tehdyssä aikaisemmassa selvityksessä.

Seuraavassa listataan tiiviisti Itä-Lapin matkailukohteiden keskeisimmät liikuntapaikat.

Salla

- Hiihtokeskus, 15 rinnettä, parkeja ja nopeuslaskurinne
- Latuja 160 km, 43 km valaistua
- Moottorikelkkareitit 175 km
- Jäähalli

20.12.2013

- Liikuntakeskus
- Revontuli-kylpylä
- Patikointireittejä
- Maastopyöräilyreittejä
- Frisbeegolf-rata

Suomu

- Hiihtokeskus, 13 rinnettä, joista 2 FIS-tason rinteitä
- Muutamia alppi- ja freestylekilpailuja vuosittain
- Latuja 35 km, 12 km valaistua
- Patikointireittejä

Kemijärvi

- Liikuntahalli
- Jäähalli Wirta-areena
- Kylpylä-Uimahalli Poukama
- Urheilukenttä
- Latuja 35 km, 12 km valaistu
- Moottorikelkkareittejä 200 km
- Vesihypyri
- Tenniskentät, frisbeegolf-rata
- Motocrossrata
- Melontareittejä
- Patikointireittejä

Lisäksi läheisessä Pyhätunturin hiihtokeskuksessa on 14 rinnettä ja Pyhä-Luoston latuverkosto on kokonaisuudessaan 150 km. Pyhä-Luostolla on myös runsaasti ohjelmapalvelu- ja tapahtumatarjontaa.

3 Liikuntamatkailun verrokkikohtena Vuokatti ja Urheiluopisto VuokattiSport

Toimeksiantoon kuului kuvaus kohteesta, jossa liikuntamatkailun kehittämisessä on onnistuttu hyvin. Yhdessä tilaajan kanssa kohteeksi valittiin Vuokatti Sport Sotkamosta. Verrokkianalyysissä esitetään kohteen yleiskuvaus ja volyymi, keskeiset lajit ja teemat, liikuntamatkailun kohderyhmät sekä kohteen organisointi ja omistus.

Vuokatti sijaitsee Kainuussa Sotkamossa ja on liikunta- ja perhelomakohde sekä hiihdon johtava valmennuskeskus. Urheilumahdollisuuksistaan kuuluisassa Vuokatissa keskeistä tarjontaa ovat mm.

- Vuokatinrinteet
- Holiday Club Katinkulta
- Vuokatin urheiluopisto
- Liikuntatapahtumat ja -kisat

Markkinoinnissaan Vuokatti korostaa kohteen monipuolista tarjontaa joka soveltuu useille erilaisille kohderyhmille kuten perheille, ryhmille ja liikunnan harrastajille.

Sotkamossa rekisteröitiin vuonna 2012 yhteensä 636 000 yöpymistä (+7,6 % edelliseen vuoteen verrattuna). Ulkomaalaisten osuus tästä oli 73 400 eli 11,5 %. Kaiken kaikkiaan matkailijoita käy kunnan alueella vuoden aikana noin miljoona. (Lähde Tilastokeskus, matkailutilasto ja www.sotkamo.fi). Vertailun vuoksi voidaan mainita, että Pyhällä yöpymisiä vuonna 2012 oli 156 000 ja koko Itä-Lapissa 317 000.

Vuokatti on monipuolinen matkailukeskus. Vuokatissa on 13 rinnettä, pipe ja street. 100 km mittainen latuverkosto sisältää sopivia latuja sekä kuntoilijoille että

20.12.2013

urheilijoille. Ensilumenlatu avataan lokakuussa, latu alkaa ja päättyy hiihtotunneliin. Talvisia ohjelmapalveluja ovat mm. husky- ja moottorikelkkasafarit. Kesällä Vuokatissa voi mm. pelata golfia, meloa, patikoida ja maastopyöräillä. Vuokatissa on merkittävä määrä sisäliikuntatiloja, mm. hiihtotunneli, lumilautailutunneli, Angry birds -aktiiviteettipuisto, jäähalli ja urheiluhalli. Sisälajeja ovat mm. judo, jääkiekko, koripallo, palloilulajit, telinevoimistelu, uinti ja yleisurheilu.

Kuva 2: Vuokatti (Lähde www.vuokatti.fi, kuvapankki)

Kuva 3: Vuokatti (Lähde www.vuokatti.fi, kuvapankki)

Kuva 4: Vuokatti (Lähde www.vuokatti.fi, kuvapankki)

20.12.2013

Snowpolis vahvistaa Vuokatin urheilumainetta

Vuokatissa sijaitsee myös Snowpolis, joka on matkailuun, hyvinvointiin sekä liikuntaan erikoistunut teknologiakylä. Snowpolis kerää kattonsa alle yrityksiä, tutkimusta, koulutusta ja kehitysorganisaatioita toimimaan yhdessä ja kehittämään alueen elinkeinotoimintaa. Yrityksien lisäksi alueella toimii aktiivisesti mm. Jyväskylän yliopiston liikuntateknologian yksikkö ja Kainuun ammattiopiston matkailukoulutus-ohjelma.

Snowpoliksen teemat ovat liikuntateknologia, ravitsemusteknologia ja talvitekhnologia. Snowpolista kehittää ja hallinnoi Snowpolis Oy, joka on kunnan omistama kehittämisyritys.

Urheiluopisto VuokattiSport

Urheiluopisto VuokattiSport sijaitsee keskeisellä paikalla Vuokatin matkailukeskuksessa. Laskettelurinteille matkaa on vain 400m, ulkoilureiteille pääsee piha-alueelta.

Urheiluopistossa toimii valmennuskeskus ja koulutuskeskus, Vuokatin urheiluopisto on myös merkittävä matkailutoimija alueella. Majoitus- ja lomakohteena urheiluopisto sopii myös muille kuin urheilijoille. VuokattiSportin toiminta on jaettu neljään eri osa-alueeseen, jotka tukevat toinen toisiaan

- Vapaa-aika ja loma
- Valmennus
- Opiskelu
- Työhyvinvointi

Vuokatin Urheiluopisto tarjoaa sekä ammatillista peruskoulutusta että aikuiskoulutusta. Valmennus ja koulutus tuovat hyviä eväitä kehittää kohdetta liikuntamatkailutarkoituksessa (liikuntasisältöinen imago, resurssit, osaaminen jne.). Urheiluopisto toimii myös aktiivisesti liikuntatapahtumien järjestäjänä tai järjestäjien kumppanina.

Urheiluopistoa hallinnoi Vuokatin Säätiö, jonka taustayhteisöt ovat Suomen Hiihtoliitto, Kainuun Säätiö, Kainuun ammattiopisto sekä Kajaanin ja Sotkamon kaupungit. Urheiluopistolla on tällä hetkellä n. 700 kaupallista majoituspaikkaa ja meneillään majoitusinvestointeja, jotka lisäävät kapasiteettia huomattavasti. Yöpymisiä on vuosittain n. 95 000 ja kehitys on ollut kasvu-uralla viimeiset 10 vuotta. Liikevaihto vuonna 2012 oli kokoluokaltaan 9,2 milj. euroa.

Vuokatin urheiluopisto vastaa liikuntapaikkojen hullosta ja keskeiseksi haasteeksi mainittiin tämän huomattavan suuren liikuntapaikkaverkoston kunnossapito. Latujen kunnossapitoon on olemassa latupooli, jonka puitteissa muut alueen toimijat osallistuvat latujen kustannuksiin.

Kokonaisuudessaan Vuokatin matkailukeskuksen matkailuvolyymi on merkittävä, yöpymisissä mitattuna n. kaksinkertainen koko Itä-Lapin volyymiin verrattuna. Kehitys Vuokatissa ei ole tapahtunut muutamassa vuodessa, esimerkiksi Vuokatin urheiluopiston toiminta on aloitettu jo 1945. Urheiluopiston toiminta, opetus ja valmennus Vuokatissa luo hyvän pohjan liikuntamatkailun kehittämiseksi. Vuokatti Ski Teamin vahva menestys maastohiihdossa ja Sotkamon Jymyn menestys pesäpallossa vahvistavat osaltaan Sotkamon ja Vuokatin urheilumainetta. Uusi Snowpolis -teknologiakeskus jatkaa Vuokatin urheilun ja liikunnan huippuammattimaisuuden kehittämistä.

20.12.2013

Urheiluopistot ovat alueensa liikuntamatkailun vetureita

Suomessa toimii 11 valtakunnallista urheiluopistoa. Urheiluopistot ovat koulutusorganisaatioita, huippu-urheilun valmennuskeskuksia ja koko kansan vapaa-ajan liikuntaharrastuksen keskuksia. Urheiluopistot erikoistuvat liikuntaan, hyvinvointia ja terveyttä edistävään sekä valmennustoimintaan tähtäävään koulutukseen.

Urheiluopistojen toimintaa määrittelevät laki vapaasta sivistystyöstä, laki ammatillisesta koulutuksesta ja laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta. Urheiluopistot saavat toimintaansa rahoitusta Opetus- ja kulttuuriministeriöstä, rahoituksen suuruus perustuu koulutusvolyymiin. Valtionosuusperusteisen koulutustoiminnan lisäksi urheiluopistot järjestävät liiketoimintanaan maksullista palvelutoimintaa. Osa urheiluopistoista on perustanut maksullista palvelutoimintaa varten erillisen yhtiön.

4 Liikuntamatkailun kehittämiseen vaikuttavia trendejä

Ilmastonmuutos on maailmanlaajuinen megatrendi ja aiheuttaa lumisen ajan lyhenemistä ja vastaavasti kesämatkailun kauden pitenemistä. Liikuntamatkailun kehittämistoiminnan kannalta on järkevää pitää kiinni lumisen ajan vahvoista tuotteista ja pyrkiä kehittämään uusia tuotteita lumettomalle ajalle, tai tuotteita ja lajeja, jotka eivät ole riippuvaisia sääolosuhteista.

Väestö ikääntyy, matkailussa ja vapaa-ajanvietossa suurin kasvu tapahtuu yli 55-vuotiaiden ikäryhmissä. Tulevaisuudessa iäkkäät ovat aktiivisia ja varakkaita, he ovat myös valmiita panostamaan omaan terveyteensä ja hyvinvointiinsa. Tulevaisuudessa ikääntyvät muodostavat suuret markkinat virkistysliikunnassa ja näiden markkinoiden huomiointi tuotekehityksessä kannattaa.

Hyvinvoinnin ja terveyden arvostus nousee jatkossa yleisemminkin. Hyvinvoinnin tavoittelu lisää liikuntamatkailun kysyntää. Myös ruoan terveellisyyteen kiinnitetään enemmän huomiota. Rauhallisen liikunnan suosion arvioidaan kasvavan vahvasti, yhtenä esimerkkinä on jooga eri muodoissaan.

Seikkailumatkailun ja erilaisten extremelajien kysyntä kasvaa. Matkalla haetaan uutta ja erilaista, jotakin mitä kaikki muut eivät ole vielä kokeilleet. Kun tämä on koettu, siirrytään etsimään seuraavaa uutuutta. Liikunnassa ja myös liikuntamatkailussa uusia lajeja ja trendejä syntyy ja kuolee entistä nopeammalla tahdilla.

Liikunnassa yksilölajien suosio kasvaa kiireisessä elämänmenossa. Yksilölajien koetaan vievän vähemmän aikaa ja soveltuvan joustavasti kiireisiin aikatauluihin. Joukkuelajien harrastaminen puolestaan "ammattimaistuu", on entistä enemmän pienten ryhmien ja etenkin nuorten asia. Teknologia tulee entistä enemmän mukaan liikunnan harrastamiseen. Erilaisilla sovelluksilla mitataan edistymistä jne.

Sähköisen liiketoiminnan merkitys matkailussa jatkaa muutoinkin kasvuaan. Panostukset sähköiseen markkinointiin ja verkkonäkyvyyteen ovat välttämättömiä. Myös matkakohteessa odotetaan olevan käytettävissä erilaisia mobiiliratkaisuja.

20.12.2013

5 Liikuntamatkailun kehittämisen mahdollisuudet Itä-Lapissa

Toimeksinnossa laadittiin SWOT-analyysi, jossa kuvataan liikuntamatkailun kehittämisen nykyiset vahvuudet ja heikkoudet ja tulevan kehityksen mahdollisuudet ja uhat Itä-Lapissa. SWOT-analyysi esitetään seuraavassa tiivistelmätaulukkona ja sen jälkeen analysoidaan tulevia mahdollisuuksia ja uhkia tarkemmin. Mahdollisuuksiin liittyvät kehittämissuositukset esitetään kappaleessa 6.

<p style="text-align: center;">Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Talven rinnelajit ja maastohiihto vahvoja tuotteita • Rinteet ja ladut kunnossa • Vahvaa matkailuosaamista yrityksissä • Kuntien omistamat liikuntatilat hyvässä kunnossa • Aktiivista urheiluseuratoimintaa • Hankkeessa aloitettu yhteistyö venäläisten liikuntatoimijoiden kanssa 	<p style="text-align: center;">Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liikunnan ja matkailun toimijoiden välisen yhteistyön vähäisyys • Matkailun sesonkiluoteisuus • Ei ole varsinainen liikuntamatkailukohde (vrt. urheiluoipistot jne.)
<p style="text-align: center;">Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Matkailun ja liikunnan yhteistyön kehittäminen • Kuntien omistamien liikuntatilojen käyttö matkailussa (jäähallit, liikuntahallit, uimahalli) • Vesistön hyödyntäminen kesällä ja talvella • Liikuntatapahtumien kehittäminen • Tuotekehitys ja markkinointi • Teknologian hyödyntäminen • Viisumivapaus ja kasvava rajaliikenne • Yhteistyön tiivistäminen venäläisten toimijoiden kanssa 	<p style="text-align: center;">Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Talouden taantuma markkina-alueilla • Kuntien resurssit liikuntapaikkojen ylläpitoon vähenevät • Ei tehdä suunnitelmallisesti ja linjassa muun kehittämisen kanssa

Kuva 5: Liikuntamatkailun kehittämisen SWOT-analyysi

Liikunta- ja urheilutoimijoiden sekä matkailutoimijoiden yhteistyön tiivistäminen on keskeinen mahdollisuus ja myös avainasemassa kaikkien muiden mahdollisuuksien hyödyntämisessä.

Kuntien omistamien liikuntapaikkojen ja -tilojen käyttöaste on matala. Käyttöasteen nostaminen on mahdollisuus, joka lisää matkailun kasvua sekä tarjoaa kunnalle tulojen myötä mahdollisuuksia ylläpitää ja kunnostaa näitä rakenteita. Käyttöasteen nostamiseksi tarvitaan yhteistyön lisäksi sitoutumista kehittämiseen sekä panostuksia markkinointiin.

Etenkin Kemijärven osalta vesistöissä on myös liikuntamatkailun kannalta potentiaalia, jota voidaan hyödyntää sekä kesä- että talviaikaan.

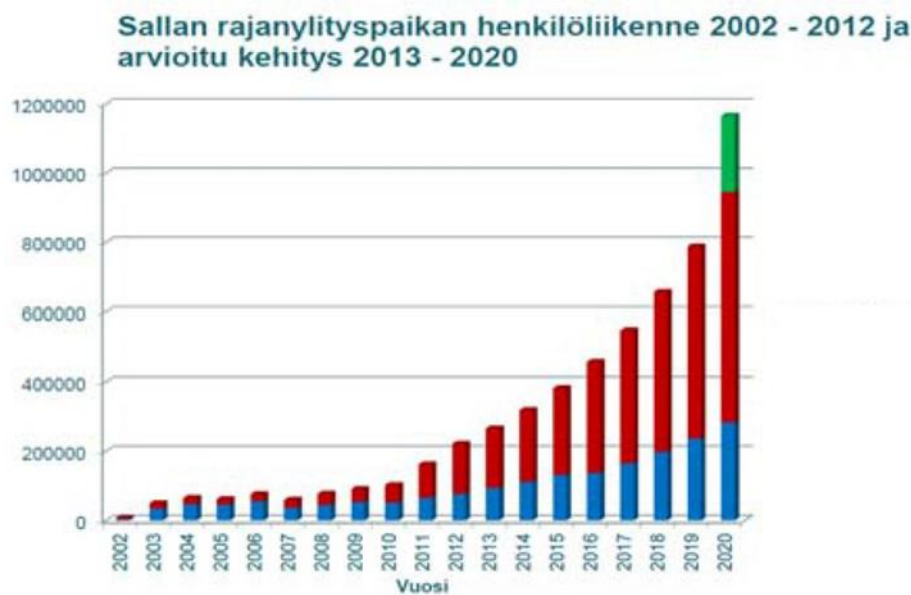
Liikuntatapahtumissa ja niiden kehittämisessä on potentiaalia. Erytystä huomiota voidaan kiinnittää sesonkiajan ulkopuolisiin tapahtumiin, sillä tapahtumat tuovat muutaman päivän ajaksi kerralla huomattavan määrän asiakkaita. Liikuntamatkailun resursseista voidaan tuotteistamisen avulla saada asiakkaalle helpommin ostettavia tuotteita ja tuotteistamisessa voidaan huomioida uuden teknologian tuomat mahdollisuudet (mittaustekniikka, mobiilisovellukset jne.). Markkinointia kehittämällä lisätään alueen liikuntamatkailukohteiden ja -tapahtumien kävijämääriä.

Venäjä on jatkossakin erittäin tärkeä markkina-alue itäisen Lapin kohteille ja potentiaalia on selkeää asiakasmäärien kasvattamiseen. Kiinnostus Itä-Lapin liikuntapaikkoihin on virinnyt hanketoiminnan kautta ja useita leirejä ja turnauksia on

20.12.2013

toteutettu. Venäläisen keskiluokan ostovoima on kehittynyt positiivisesti, mutta talouskasvu on hiipunut, keskipitkällä aikavälillä talousnäkymät ovat laimeat (Taloussanommat 12.22.2013).

Keskeinen mahdollisuus liikuntamatkailun kehittämiseksi on venäläisten asiakkaiden kasvava määrä ja tuleva viisumivapaus. Sisäasiainministeriön selvityksessä viisumivapauden on arvioitu toteutuvan aikaisintaan vuonna 2018 (Sisäasiainministeriö, 2012. Kasvavan rajaliikenteen hallinta). Rajavartiosto on arvioinut että ilman merkittäviä muutoksia rajanylitysten määrä kaksinkertaistuu (vuoden 2012 tilanteeseen verrattuna) vuoteen 2017 mennessä. Alla olevassa kaaviossa vuoden 2020 kohdalla oleva vihreä pylväs kuvaa mahdollisen viisumivapauden tuomaan liikenteen lisäystä.

Kuva 6: Sallan rajanylityspaikan henkilöliikenne ja arvioitu kehitys vuoteen 2020. Lähde Rajavartiosto.

Liikuntamatkailun kehittämistä voi uhata matkailun markkina-alueilla tapahtuva talouden taantuminen, joka vähentää matkailukysyntää yleensä. Tähän voidaan kuitenkin varautua huolehtimalla markkina-aluepaletista Itä-Lapissa ja pyrkimällä useampaan vahvaan markkina-alueeseen, ja näin vähentää riippuvuutta yksistä markkinoista.

Liikuntamatkailun kehittämistä uhkaa myös kuntien mahdollisesti pienenevät resurssit liikuntapaikkojen ylläpitoon ja kehittämiseen. Mikäli uusia kohteita rakennetaan, on tarpeen laatia suunnitelma ja varata resurssit myös niiden ylläpitoon pitkällä aikavälillä. Liikuntamatkailun kehittämisessä tulee huomioida suunnitelmallisuus, kehittämistoimien realistisuus ja linjausten yhteensopivuus muun matkailun kehittämisen kanssa. Itä-Lapin liikuntamatkailua tulee kehittää alueen omista luonnollisista vahvuuksista ja erikoisuuksista lähtien.

20.12.2013

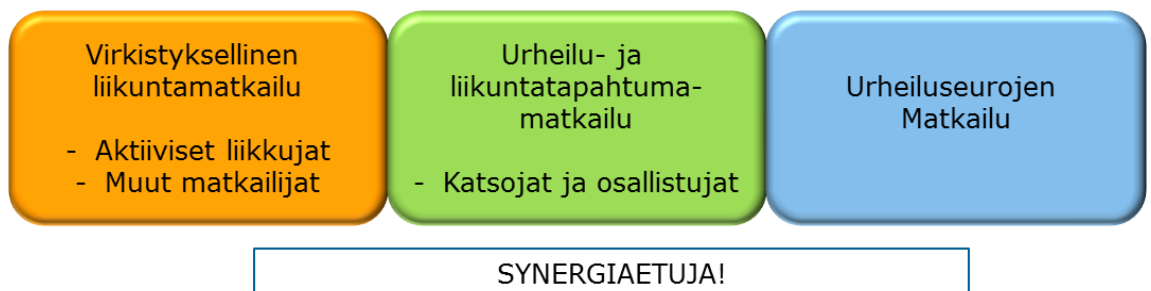
6 Suosituksia kehittämiseen

Liikuntamatkailun kehittäminen tukee matkailukohteiden ympärivuotisuutta. Panoksia kannattaakin asettaa erityisesti sellaisen liikuntamatkailun kehittämiseen, joka käyttää matkailun resursseja myös sesongin ulkopuolella. Itä-Lapin liikuntamatkailua kehitetään alueen omille vahvuuksille pohjautuen ja potentiaalisten asiakasryhmien tarpeet tunnistaen.

Kaikki kehittäminen vaatii käynnistäjän ja koordinaattorin. Kunnat liikuntapaikkojen omistajina ovat luontaisesti keskeinen toimija ja liikuntatoimen henkilöresurssit keskeisessä asemassa kun kehitetään liikuntapaikkoja, niiden varauskäytäntöjä ja markkinointia. Seuroilla on keskeinen rooli esim. tapahtumien järjestämisessä, liikunnan sisältötyössä sekä seurayhteistyön ylläpidossa ja kehittämisessä. Matkailutuotteiden kehittäminen ja liiketoiminta taas on yritysten tehtävä.

Itä-Lapin liikuntamatkailupalveluja voivat jatkossa käyttää matkailukeskusten olemassa olevat asiakaskohderyhmät, joita voidaan houkuttaa käyttämään entistä enemmän liikuntapalveluja ja liikuntapaikkoja myös varsinaisen matkailukeskuksen ulkopuolella. Tällöin esim. huonon sään yllättäessä voidaan harrastaa liikuntaa sisätiloissa. Itä-Lapin vapaa-ajan asukkaat viettävät kohteessa usein ns. normaalia matkailijaa pidemmän aikaa ja ovat potentiaalisia liikuntamatkailupalvelujen käyttäjiä.

Liikuntamatkailun kehittämisen potentiaalia Itä-Lapissa on sekä virkistysellisen liikuntamatkailun että liikunta/urheilutapahtumiin liittyvän matkailu ja varsinaisen urheilumatkailun kehittämisessä. Kaikkien kolmentyyppisen liikuntamatkailun kehittäminen Itä-Lapissa tukevat toisiaan.

Kuva 7: Liikuntamatkailu Itä-Lapissa

Virkistysellinen liikuntamatkailu

Virkistysellisen liikuntamatkailun kehittämisessä on suurta potentiaalia. Virkistysellisellä liikuntamatkailulla tarkoitetaan sekä liikunnan harrastajien matkailua sekä muuta matkailua, johon voidaan luontevasti yhdistää liikuntaelementtejä. Matkailijat eivät välttämättä miellä olevansa nimenomaan liikuntamatkalla, vaan harrastavat liikuntaa osana matkaansa. Virkistysellisen liikuntamatkailun markkina-alueita on useita (kotimaa, Venäjä sekä muut kansainväliset markkina-alueet).

Liikunta- ja urheilutapahtumamatkailu

Urheilu- ja liikuntatapahtumien kehittämisessä huomioidaan alueen omat erikoisuudet liittyen esim. paikan henkeen, oheisohjelmaan, erilaisiin teemoihin ja kehitetään rentoja alueen näköisiä tapahtumia. Puitteilla ja resursseilla ei tapahtumatoiminnassa voida kilpailla isompien kohteiden kanssa ehkä tiettyjä rannelajeja lukuun ottamatta. Tapahtumien kehittämisessä huomioidaan vuosikelloajattelu, eli tapahtumia pyritään kehittämään huippusesongin ulkopuoliselle ajalle. Tapahtumien järjestämiseen tarvitaan kuntien, seurojen ja matkailutoimijoiden yhteistyötä ja talkootoiminnan

20.12.2013

---

merkitys on edelleen suuri. Hyvänä esimerkkinä erilaisesta ja vetovoimaisesta liikuntatapahtumasta Itä-Lapissa on Yukigassen.

Urheiluseurojen matkailu

Urheiluseurojen matkailu (leirit, nuorisotoiminta) tuovat lisää käyttäjiä alueen liikuntapaikoille mahdollistaen osaltaan niiden ylläpidon ja kehittämisen. Alueen kehittämisen kannalta on tärkeää huomioida matkailun ja leirien vuosikellon yhteensovittaminen. Matkailun sesonkiaikaan ei leirien tarvitsemaa edullista majoitusta välttämättä ole tarjolla, mutta sesonkien ulkopuolella urheiluseuroilla on paremmat mahdollisuudet neuvotella majoituksen hinnoista. Erityistä potentiaalia on myös yhteistyössä Venäjän lähialueen urheiluseurojen kanssa.

Olemassa olevien sisäliikuntapaikkojen käyttäminen matkailussa

Itä-Lapin sisäliikuntapaikkojen (jäähallit, uimahalli, liikuntahallit) on edellä todettu olevan hyvässä kunnossa, mutta käyttöaste on melko pieni. Käyttöastetta nostamalla saadaan liikuntapaikoista myös tuloja ja varmistetaan osaltaan sitä, että kunnilla on jatkossakin resursseja ylläpitää ja kehittää liikuntapaikkojaan.

Haastateltavat näkivät erityisen potentiaalisena jäähallien käyttöasteen nostamisen. Etäisyydet ovat Lapissa sen verran pitkiä, että säännöllistä käyttöä on vaikea saada ulkopaikkakunnilta. Sen sijaan leiritoimintaa voidaan kehittää varsinaisen pelikauden ulkopuolella. Leirien houkuttelua varten jää pitäisi tehdä nykyistä aiemmin ja myynti vaatii hyvissä ajoin etukäteen varmuuden jäädä, jotta markkinointia voidaan tehdä. Mikäli kesäajan leiritoiminnan kehittämiseen ja myyntiin päätetään panostaa, tulee sitoutuminen tehdä useammaksi vuodeksi kerrallaan. Yksi kokeilukesä ei anna realistista kuvaa mahdollisuuksista, koska markkinointi on pitkäjänteistä työtä.

Kylpylä-Uimahalli Poukama on liikuntapaikoista parhaiten matkailukäytössä tällä hetkellä, se on etenkin venäläisten suosiossa. Ulkopaikkakuntalaisten käyttäjämääriä on kuitenkin mahdollisuus vielä lisätä selkeästi markkinoinnin ja tuotteistamisen keinoin.

Yhteistyön ja markkinoinnin kehittäminen

Liikunta- ja urheilutoimijoiden sekä matkailutoimijoiden yhteistyötä tulisi liikuntamatkailun kehittämiseksi tiivistää. Yksi keino yhteistyön tiivistämiseksi on esimerkiksi liikuntatoimijoiden liittyminen matkailuyhdistysten aktiivisiksi jäseniksi. Näin tietoa saadaan sujuvasti välitettyä eikä uusia yhteistyömalleja tarvitsisi kehittää.

Markkinoinnin kehittämisessä on tärkeää varmistaa, että kuntien verkkosivuilla on asiakaslähtöisesti kootut tiedot liikuntapaikoista, vuoroista ja niiden käytöstä sekä ohjatuista tunteista aikatauluineen, hintoineen ja yhteystietoineen. Tiedot näistä voidaan matkailun sesonkiajoiksi toimittaa esim. matkailuinfoihin ja suurimpiin hotelleihin. Näin voidaan saada pienryhmiä käyttäjiksi, kysyntää voi olla etenkin huonon sään yllättäessä.

Liikuntamatkailu kytetään osaksi matkailukohteiden muuta markkinointia. Markkinoinnissa hyödynnetään matkailuyhdistyksillä olevia keinoja sekä sähköistä markkinointia. Liikuntapaikkojen markkinointiin urheiluseurojen leiritoimintaa varten hyödynnetään paikallisten seurojen kontakteja. Seurojen tavoittamiseen on olemassa selkeät kanavat, joten rahallisten panostuksien määrä voi olla melko pieni, mutta henkilöresurssit tarvitaan.

20.12.2013

Vesistön hyödyntäminen liikuntaresurssina

Itä-Lapissa, etenkin Kemijärvellä, voidaan vesistöä hyödyntää liikuntamatkailussa huomattavasti nykyistä enemmän. Kesällä esim. laatimalla melontareiteistä selkeät kartat ja tarjoamalla kanoottivuokraus- ja opaspalveluja voidaan saada vesistöistä matkailutuotteita.

Vesistöjen talviaikaisen hyödyntämisen toimenpiteitä ovat esimerkiksi retkiluistelureitin toteuttaminen sekä nykyisen avantouintipaikan parannukset. Avantouinti on eksoottinen laji, jonka suosio on kasvussa, terveysvaikutukset tunnistettu ja jonka ympärille järjestetään kansainvälisiä tapahtumia (esim. MM-kisat Rovaniemellä 2014). Kalastuksen mahdollisuuksia voidaan hyödyntää virkistyskellisen liikuntamatkailun kehittämisessä sekä kesällä että talvella.

Liikuntapaikkojen varaaminen helpoksi

Liikuntapaikkoja ei kannata lähteä mittavasti markkinoimaan ennen kuin niiden varaamisen helppous ja asiakaslähtöisyys on varmistettu. Varauksia varten on hyvä olla olemassa kanava, josta näkee varaustilanteen sekä hinnoittelun. Järjestelmän tulee palvella kuntien liikuntatoimea, urheiluseuroja mutta myös matkailun toimijoita. Kun liikuntapaikkojen varaaminen on helppoa, syntyy mahdollisuuksia, jotka myös matkailuyrittäjät tunnistavat ja liikuntaresursseja voidaan sitoa osaksi matkailupaketteja. Esimerkiksi Sallassa on käytössä tällä hetkellä ohjattua liikuntaa varten varausjärjestelmä.

Tuotteiden ja palvelujen kehittäminen

Majoituskapasiteetin lisääminen on tunnistettu kehitettäväksi asiaksi Itä-Lapissa ja sen eteen tehdään jo työtä. Eri kohderyhmien odotukset ja tarpeet on hyvä huomioida majoitusta kehitettäessä, tarvetta on korkeatasoiselle majoitukselle sekä edullisemmalle budjettitason majoitukselle. Budjettitason majoituksena urheiluseurojen matkailussa voidaan osin käyttää myös esim. kouluja ja asuntoloita.

Liikuntamahdollisuuksia voidaan hyvin tuotteistaa välineiden ja teknologian kautta. Myös virkistyskellinen liikunta on muuttumassa itsensä kehittämiseksi, jossa käytetään erilaisia mittalaitteita ja tekniikoita liikunnan seurantaan sekä kokemusten jakamiseen. Näitä tekniikoita voidaan hyödyntää liikuntakokemusten tuotteistamisessa.

Matkailuyritysten ja liikuntatoimijoiden yhteistyössä voidaan yhteinen tuotteistaminen aloittaa kokeilemalla muutamaa erilaista tuotepakettia markkinoinnissa. Paketit sisältävät esim. majoituksen, muutaman erilaisen liikuntapaikan käytön, ruokailuja sekä järjestettyä iltaohjelmaa.

Haastatteluista tuli ilmi, että reittejä on jo olemassa varsin monipuolisesti etenkin talviaikaan. Uusia reittejä ei suuressa mittakaavassa todennäköisesti päästä toteuttamaan, mutta nykyisten reittien ja rakenteiden kunnossapidosta tulee huolehtia ja talvireittien pohjia käyttää myös helppoina kesäreitteinä entistä enemmän.

***

20.12.2013

Liikuntamatkailun kehittämisen mahdollisuudet Itä-Lapissa ovat hyvät. Kasvava rajaliikenne ja tuleva viisumivapaus lisäävät erityisesti Venäjän markkinoiden potentiaalia sekä liikuntatoimijoiden rajan ylittävän yhteistyön merkitystä.

Virkistysellistä liikuntamatkailua, tapahtumamatkailua sekä urheiluseurojen toimintaan liittyvää matkailua voidaan kehittää rinta rinnan ja saada näin synergiaetuja. Itä-Lapin liikuntamatkailua kehitetään linjassa muun matkailun kehittämisen kanssa ja huomioidaan vuosikelloajattelu ympärivuotisuuden lisäämiseksi. Tärkeiksi kehitettäviksi asioiksi tunnistettiin liikunta- ja matkailutoimijoiden yhteistyön tiivistäminen, markkinoinnin kehittäminen, nykyisten liikuntapaikkojen ja vesistön parempi hyödyntäminen matkailussa sekä tuotteistaminen.

Lähteet

Kola Sport- hanke, uutiskirjeet ja muistiot, tilaajan toimittama aineisto.

Liikuntapaikkakartoitus 2013. Itä-Lapin Kuntayhtymä, KolaSport -hanke. Selvityksen laatija Mika Fält.

Matarma. 2010. Liikuntamatkailun tulevaisuuden uhat ja mahdollisuudet. Jyväskylän yliopisto.

Sisäasiainministeriö. 2012. Kasvavan rajaliikenteen hallinta.

Toimijoiden haastattelut, syksy 2013.

Urheiluopistoverkosto 2010-luvulla. Opetusministeriön julkaisuja 2009:41.

Vesterholm, 2007. Miksi liikuntamatkalle?: Laadullinen tutkimus liikuntamatkailijoiden liikunta- ja liikuntamatkailumotiiveista.

Yeoman 2008. The sports Tourist. The rise of individualism.
<http://www.hospitalitynet.org/news/4036524.html>

www.kemijarvi.fi

www.matkailu.org

www.mek.fi

www.pyha.fi

www.raja.fi

www.salla.fi

www.suomu.com

www.snowpolis.fi

www.urheiluopistot.fi

www.visitkemijarvi.fi

www.vuokatti.fi

www.vuokattisport.fi